

Ing. et Bc. Radomír Škaloud

Takzvaný laik v evangelických církvích

Magisterská diplomová práce
Praha 2016, stran 66.

1. Východisko a záměr autora.

Radomír Škaloud (dále R.Š., autor), ordinovaný starší Evangelické církve metodistické t.č. v civilním zaměstnání, tj. bez církevního zaměstnaneckého poměru (v „počestné lokalizaci“, 7), si ve své diplomové práci klade otázku, jaký je to status vlastně on – a nemálo jemu podobných uvnitř dnešních našich evangelických církví – v církvi zaujímá. Obecně formulováno: Téma laik a laictví v pohledu evangelické teologie, a to nikoli laik ve vztahu ke světu mimo církev, nýbrž laik ve vztahu k (instituční, R.Š. užívá termínu institucionální) církvi. Osobní zaujetí R.Š. poznamenalo ovšem nejen jeho volbu tématu, nýbrž i způsob, jakým theologizuje. Příkladně nám předvedl, že i v době a v zemi, jimž dominuje teologie popisného filologizování, historizování či sociologizování, je možné jít proti proudu a praktikovat teologii zkušenostně podloženou a existenciálně angažovanou. Nevybočuje-li dnes většina diplomových prací obhajovaných na ETF ze žánru (delšího) referátu, v němž jejich pisatelé bez větších autorských vstupů pouze řetězí citáty a parafráze, pak práci R.Š. hrozí opačné nebezpečí: že mu jeho již na začátku hotový a poté vždy znovu pohotový úsudek znemožní porozumět konceptům, které se s jeho názory kříží a do jeho myšlení nezapadají.

Zkušenost R.Š. s církví je zkušenost s ECM. Vnímá ji jako farářsko-biskupský, tedy hierarchický, a proto předreformační typ církev. Proti ní staví ideální podobou církve dávné minulosti a blíže neurčené budoucnosti: prvotní církev a naddominační křesťanské komunity rodinného povahy. Světskou zkušenost R.Š. určuje praxe malých firem a dobrovolnických organizací. Světonázorové pozadí tvoří přijaté postmoderní paradigma, v němž se neptáme po nadčasovém, nýbrž po časovém, víc než profesionální vybavenosti oceňujeme osobní schopnosti a místo anonymních grémií s institucionální garancí si přejeme kamarády s osobním ručením. (Emfaticky na s. 48: „Teologie kamaráda je cennější než teologie odborníka, protože kamarád je jeden a konkrétní a ručí celým svým já, zatímco odborník je – sic! – na internetu tisíce a každý tvrdí něco jiného.“)

2. Popis práce.

Práce – ve skutečnosti mnohem obsáhlejší, než by dávalo tušit jejich 66 stran – je členěná do 4 kapitol s příslušnými podkapitolami a přílohou, kterou tvoří ve 4. kapitole vyhodnocený autorův dotazník. R.Š. pracoval s hesly „laik“/“laici“ v německých lexikonech (TRE, RGG, LThK – slušelo by se uvést, že s jedná o jejich nejnovější, poslední vydání), cituje církevní teology (z druhotných zdrojů) i reformátory (Luthera a Calvina z českých překladů). Vyrovnává se s moderními teology, kteří se problémem laictví zabývali monograficky: s Y. (nikoli I.!) Congarem (v německém překladu), P. Naunerem (ve skutečnosti Neunerem!!), H. Kraemerem (v anglickém překladu) a nedávno zesnulým německým luterským farářem D. Kollerem, a ovšem s našimi katolíky P. Ambrosem a M. Kaplánkem. Cituje bonmoty (A. Loisy, G. Orwell), dikta (metodistický kazatel A. Jirsák, doc. P. Sláma), universitní přednášky (KTF), dokument synodu německé evangelické církve, diskusní fórum z internetových zdrojů (farář ČCE T. Molnár). Ve standardním úvodu rychle přejde do katalogu problémů, s návrhy na změnu současného stavu přichází dlouho před vlastním závěrem práce. Do partií z biblické a historické teologie vstupuje s autorským já v četných systematicko-theologických a prakticko-theologických komentářích a úvahách.

3. Hodnocení.

Po stránce **grafické** nelze posuzované práci vytknout snad vůbec nic. Po **jazykové** stránce jde o práci spíše nadprůměrnou. Autor umí reprodukovat cizí myšlenky právě tak jako vyjádřit myšlenky vlastní. Několikrát se uchýlil k expresivnímu vyjadřování nebo obrazným příměrům (theologové=konstruktéři-faráři=svářeči, 48). Míra překlepů, špatných slovních vazeb čárek v souvětích (označeny v recenzovaném exempláři) je únosná. Větší pozornost mohl autor věnovat správnému psaní cizích slov (ne: vocacio, 9; plébs, 34), jmen (Orogenés, 34; Dionys/Dionýs, 35), malých a velkých písmen (ne: písmo ve významu Bible, duch ve významu Duch svatý, trident). Nechtěně komicky působí freudovský překlep „laidáctví“ na s. 44.

Nejméně v jednom případě, v připomínce Ježíšova vyčištění chrámu na s. 45, zůstalo u nedomyšlené asociace. „Církvi se podařilo Ježíše opět vtáhnout zpět ze světa do kterého byl poslán, do chrámových lavic, které kdysi zpřeházel. Jaká škoda!“ R.Š. uniklo, že Ježíšova akce nebyla – ani na faktografické ani na významové rovině – namířena proti chrámovému kultu, nýbrž proti chrámovému podnikání.

Po stránce **obsahové** není práce prostá **věcných chyb**. Především R.Š. příliš unáhleně generalizuje.

Legitimace institucionalizovaného duchovenského stavu poukazem na sz lévíjce (26) se po mém soudu objevuje v evangelickém prostředí jen zcela ojediněle. – Odborníků na internetu jsou sotva tisíce (48, srov. výše), rozhodně ne těch theologických; a i kdyby byly, co by to měnilo na hodnotě jejich theologické práce? – Že je funkce pomocníků při stolu Páně („roznašečů“ eucharistických žvlů) vyhrazena presbyterům (48), je sotva víc než většinová praxe našich evangelických sborů.

Neřešena zůstala otázka theologických kritérií. Při své práci s Biblií si je R.Š. dobře vědom „pestré palety“ biblického materiálu, nepřeje si v církvi „biblický skansen“ (27). Reflektuje – více u SZ, než u NZ – pluralitu biblické eklesiologie, z níž lze dovodit právě tak kněžskou, jako prorockou linii, správcovský i charismatický model církve. Co si však počít dál, zpochybníme-li bibličnost pojmů laik a kněz (27)?

K církevním theologům přistupuje R.Š. s implicitním předpokladem normativity reformační theologie. Dovolává se jak reformátorů českých (Husa a Chelčického), tak světových (Luthera a Calvina). Reformaci R.Š. na jedné straně přeceňuje (pokonstantiská předreformační eklesiologie je prostě špatná), na druhé straně její skutečný přínos nedoceňuje (reformační eklesiologie sepjala Slovo a svátosti a vyzdvihla nezbytnou roli pastora a theologie).

Že v reformaci a reformaci dostali v církvi rozhodující slovo theologové (podobně např. P. Tillich), bude už zřejmě pravda. Reformace znovuobjevila všeobecné kněžství Božího lidu, nekráčela však cestou všeobecného farářství. Úkolem pastora bylo a je především v kázat a vyučovat, samozřejmě udílet svátosti a v neposlední řadě (tak výrazně Schleiermacher) vést a řídit církev na všech úrovních. Evangelické (a ovšem i metodistické!) pojetí ordinace není tak protikatolicky horizontalistické, jak autor napořád tvrdí; evangelické chápání všeobecného kněžství sice znamená rovnost všech křesťanů, nemusí však vylučovat ani monarchický episkopát.

Je zřejmé, že v oblasti biblické a historické theologie měl R.Š. zabrat do hloubky, např. výkladem novozákonního chápání „všeobecné kněžství Božího lidu“ nebo úvahou nad reformačním akcentem na „zdravé biblické učení“.

4. Otázky.

R.Š. svou práci začíná i končí tvrzením, že v církevní řeči napořád užívaný (a do běžné řeči ve významu „neodborník, amatér“ přenesený) termín laik je theologicky nedobry a církevne nepouzitelny. Nikdo v nem neslyši jeho etymologii (LAOS, pak by to opravdu byl nejvyssi cestny titul krest'ana, jak pise P. Neuner, 27), je definovan deficitne ci negativne („Co nekdo neni ci nema“, 11), jednotlivé cirkve mu rozuměji ruzne (katolici: krest'an nekněz a neřeholnik; evangelici: ne-farář, specificky „zaměstnanec cirkve v neduchovenske oblasti cirkveni práce“, 18), nemluve o podivnych slovnich pojenich jako „profesionální cirkveni laik“ nebo „aktivni laik“. Jako náhradni termín se nejvic nabízí termín „dobrovolnik“ (13).

Otaznikem nad celou práci mně je autorova „nízká eklesiologie“, za níž stojí jednak jeho zakotveni v metodistické „low church“, jednak jeho zkušenost ze života uprostřed postmoderní tržni společnosti. Církev, nahlízená jako konkurent království Božího, pro něho v posledu představuje sotva víc než „servisni místo, kde je vytváren prostor pro Božské“ (61). Není ochoten si položit otázku, zda i pro jeho téma neplatí „Abusus non tollit usum“: zda přece jen neexistují dobré důvody pro profesionalizaci cirkveni práce (na naši současnost lze nahlízet také jako na dobu zvýšených profesionálních nároků na všechny obory lidské činnosti), zda se nesetkáváme i s dobrou teorií a praxí institucni cirkve – cirkve s faráři a laiky, tedy ministry (služebníky) a dobrovolníky. A naopak, zda laicizované krest'anské komunity nevykazují faktické defekty, které vrhají povážlivý stín na vsechen sebelépe miněny eklesiologický anarchismus.

5. Závěr

Přes všechny výše zmíněné výhrady a otazníky považuji posuzovanou práci za nadprůměrnou.

Navrhuji hodnotit ji velmi dobrou známkou (B).

Praha, 26.8. 2016

Prof. ThDr. Jan Štefan
ETF UK